

ΕΙΓΓΑΕΟΕΕ ΔΟΕΙΓΕΝΑΕ ΙΑ ΝΟΑΔΙΕΑΕΙΟΥΟΕΙ (ΓΕΔΑΟΝΕΙ) ΒϞÛÊÁ XVII–XIX áá. Á ÑÑÁÏ

Ááóò Ááááίεé Áεááείεóíáε- Ááíááá
27.08.2012 á.
Γήναáίá ίáíáεáίεá 30.10.2012 á.

Summary. The article is devoted to the description of problems of creation of digital collection of manuscript monuments, partly problem of absence of type of "todo bichig" and recognized program.

Είεάεοέε ... (pdf) (426.43 kB)

Á ηήναίεά άíáú á εεíáεηόεά
äëý ηíðáíáíεý γçúεά ε áεóáίεíáí áái εηήεάíááίεý øεðίεí εηίεüçópòηý
ηíðáíáíúá εíóíðíáòεííúá óáðíείáεε, ε, áηεε óáεηòú ηíðáíáíίáí ίáðεíáá óεά
íεεðóíááú ε ηίçááíú ίá εó ááçá ýεáεððίíúá εíðíóηá, óí εηίíùòáðíáý ίáðááíóεá
ðáίεó óáεηòíá óíεüεí ίá-áεáηú. Íááí ηεαçaóú, -òí ίáεíóíðúá εç íεð (á
ηήááίίηθε ίá ááðíáεηέεó γçúεáð) ηόαεε εηόí-ίεεáíε óíðíεðíááίεý ýεάεððίíúó
είεεάεεέε óáεηòíá ίá ίðíηóí á áεάá ίòηεáíεðíááίíúó εçίáðáεáίεé, á
ðáηίçáíίúó á ηίáòεáεüíúó ίðíáðáíáð.

xòí εáηάáòηý ðáίεó óáεηòíá ίá
ηόáðíεáεíúóεíí γçúεά, óí ðááíòá á ýòí ðόηεá ίá ίá-áεáηú: ηóíðíεðíááíú εεøü
íááíεüøεá είεεάεεεέ óáεηόεεé á ðáçíúð óáíεεáó íεðá, εíòíðúá áúá ίá ηίεó-εέε
ηáíááí ηίείáí áεάεéíáðáòε-áηεíáí ηίεηáíεý. Εáεíúεε εηίεüçíááεε «γñίá ίεηúίí»
áí 1924 áíáá, á ίεðáòú ίíáίεεε áí 1945 áíáá. Á ίáηóíγúáá áðáíý «óíáí áε-εá»
íηóááòηý á εηίεüçíááίεε óíεüεí ó ίεðáóíá, ίðíεáεáòúεó á Ñεíúòçýí-Óεáóðñεíí ááóííίíí
ðáéíá ΕΙΘ. Ñíañóááíí ίεðáò-εáεíúóεáý εεòáðáòóððá ááááð ηáíá ίá-áεí η ίíáíòá
ηίçááίεý Çáý-íáíáεóíε «γñίáí ίεηúíá». Á ίáηóíγúáá áðáíý, ηí ηάáááίεýí
Ï.Éóáηáíááεάáíá, ίáεááίí 65 ίáðááíáíá, ίðéíááεéáεáúεó Çáý-íáíáεóá, ε 12
ηάáεáíúó ááí ó-áίεεáíε [Éóáηáíááεάáí, 1975]. Íáíáεí á ááí «Áεíáðáðεε»
áíáíðεóηý í óí, -òí εí áúεí ίáðááááíí 177 ηí-εíáίεé, ε 37 ίáðááíáíá ηάáεáεε
ááí ó-áίεεé [Radnabhadra, 1959; Áááíááá, 1968; Ííðáí, 1999]. É áíεüðíó
ηίεáεáίεò εηήεááíáðááεáé, ίίίáεá εç ίáðááíáíá Çáý-íáíáεóú ίεαçaεεηú η óá-áίεáí
áðáíáίε óóðá-áíú, á óá εç íεð, -òí ηíðáíεεεηú áí ίáøεó áíaé, óðáíγòηý á
ηíáðáíεýð óóείηεηúò íáíγòíεεíá ðíηηεé, ίíáίεεé, ΕΙΘ, Ááðíáíεé, Ááίεé,
Ïðáíóεé, ÑÏÁ, Βίίίεé ε ò. ä.

Á ðíηήεé
εðóííáεéøεé ηíáðáíεýíε ðóείηεηúó íáíγòíεεíá ίá ίεðáòñείε ίεηúíáíίηòε
ðáηίεááòò Είηεóεóó áíηóí-íúó ðóείηεηáé ÐÁÍ ε áεάεéíóáεá Áíηóí-íίáí óáεóéüóáòá
Ñáíεó-Íáðááóóðáηεíáí áíηóááðñóááίííáí óíεááðñεóáòá [Íóçðáááá, 2012]. Íááíεüøáý
είεεáεéøεý ηόáðíεηúáííúó εηóí-ίεεíá ίá ίεðáòñεíí γçúεá áηòú ε á Εáεíúóεéí
εíηεóεóóá áóíáίεóáðíúó εηήεάáíááίεé ÐÁÍ [xóíáòíá, 1983; Íðéíáá, 2002].
Óáííáεεéá εηóíðε-áηεεá áíεóíáíúó, ááðεðóáíúá 1713–1771 áá., ίáðíáγòηý á
Íáðéííáεéúíí áðòεάá Ðáηίóáεεεé Εáεíúεéý [Ñóηáááá, 2003; Ááááááá, 2004; Είεøáááá,
2011]. Áίεüðíá είεε-áηòáí ίεηúíáííúó εηóí-ίεεíá ίá «óíáí áε-εá» óðáíεóηý á
óííááò ίáεéíáεüíίε áεάεéíóáεé, Είηεóεóóá γçúεá ε εεðáðáòóðú Αí ίíáíεεé, á
áεάεéíóáεá óðáíá Ááíááíóáá-εíεéí á Óεáí-Ááòíðá, á óííááò εðááááá-áηεéó íóçááá
Εíááíηεíáí, Óáηίóíðñεíáí áεíáεíá, á ðáεεá á -áηóíúó είεεáεεéýó [Íóçðáááá,
2012].

Íà
íàðàìàííí ÿòàìà èííëáàíààðàäýìë ìíííàííà áèèìàéà óàäéýàòíý çààà-àì ìíëíëà,
ííçààíëý èàòàéíàìà è ìíðòàíàíéý èíîéðë-àíëëò ìàìýîééíà. Ìíííàííí ìàðíàí
ìàðàííà ìà ìíàòà ìíëòàéë ýàéýàòíý ìòòðéíàèà ààííóò, ìàðàçóíàààðóàý ðàéíëèèëííà
èíëðéíàéà èíðé-ìééíà è ìíííàíàéàéà èò àéàééíàðòòë-àíëëè è àðòàíàðòòë-àíëëè
ààííóò. Ë ìòòàðòò, òàéàý ðààíòà ìðéíàéòíý ìàòàíòàííé ìðàíéçàòòéè «Òíà
ìííí ãýðý» (Ìíííàéý), èíòéðàý ìíàíàíòí ñ Àíàðëèàííèè òàíòòí
ìííàíèàààíéý (The American Center for Mongolian Studies ACMS) ðàçéíòòéè ìà
íàéòà 140 ðóéíèèííóò òàéíòà ìà «ýííí ìèíííà» ([http://www.dlir.org/archive/orc-exhibit/](http://www.dlir.org/archive/orc-exhibit/items/browse/collection/7)

items/browse/collection/7).

Ààæíóì
ìààííòàòòéí òàéíà òèèà ìíëíàéë ýàéýàòíý ìàííéíà è ìàðàíé-àííà ðàíëòòòéè
ííààðàééý àíòóíàíòà, ò-òí ìòòéèèàéèíí ìà èçéíàéò ìíííà àííòòòà è
èíòéíàòòé. Ì-ìðàéíàò èííëáàíààðàäý àíëáàí ìðííàòòòéààòó çéà-èòàéèííà
éíëë-àíòàí èíðé-ìééíà äéý ìíëíëà íóæíé èíòéíàòòé, ìíëáàíàòòéèíí «èëíòàý»
èò. Á ñàýçè ñ ýòé ààæíàéòàé çààà-àé ýàéýàòíý ðàðàéà ìðéàéíó ìíëíëà
èíòéíàòòé à ìíçààííóò ýàéòòéííóò ðàééèèàò àíòóíàíòà ì èò ìíààðàééèò. Òðàéèèèà
íàðàìàííóò àíòóíàíòà ýòí ñàé àíòóíàíòà à òàéíòòàí òéíàòòà, è èò
ìàíòàéèàìàý -àíòó ààòéíàòòë-àíëë (ààòéíàòòéçèðéíàáíí) ìéò-àííóà ìíëíéíàòòà
ìàðàçó. Òàéèà èíòéíàòòéíí-ìíëíéíàòòà àíçéíèíòòè äéý ððàéèèè ðàííéò ðóéíèèííóò
òàéíòòà ìà ñòàðéèàéèíóòòéè èèè ìéðàòòéíí ìèíííà à ìàíòéýààí àðàìý ìòíòóíòàòòò.
Ðààéèçàòòé èò ìðààíòàééýàò ìíàíé àéòòàéèííòòò ìàò-ì-ìðàéòòë-àíëéò çààà-ó.

Ñàìà æà
àðàòòë-àíëàý ñèíòàìà, ìà èíòéðé òéíàéèíó ýòé òàéíòó, «òíàí àé-èà» (‘ýííà
ìèíííí’) ìà ìéò-èèà ààà àíëáíé èíííóòòòéíé ìàðàíòòé à ñéò ñàíéò
ìíàáàíííòàé. Ìéðàòòéè àéòààòò «òíàí àé-èà» àúè ñíçààí Çàý-ìàìàéòé ìàòéðàéí
Ààéè à 1648 áíàò ìà ìííàà ñòàòííàíéèíéíà àéòààèòà «òóàìà àé-èà», èíòéðé
àúè çàéíòòàíàáí ìííàíéèò ó óááòíà à XIII ààè. Óááòíéíà ìèíííí àííòòàèò à
íàíò ì-àðàà è ñíàéèíèííò, à ìíëáàíéè è àðàìàéíèííò ìèíííò. Ìéðàòòéíà
ìèíííí, èàè è ñòàðíííàíéèíéíà, èìàòò ààòòéèàéèííà ìàðààéàéèà, áóéàò à ñéíà è
íéíà ìéòóòíý ñààòòò àíéç. Ñéíà à ñòéàòòò ðàçààéýòòý ìðéàéèè, ñòéàòóò
ðàíííèààòòòý ñéàà ìàðàí. Àíéèèéíòàí áóéà èìàòò òðè ðàçèè-íóò ìàíëíàíéý à
ìà-àéà, ñàðààéèà è èíòà. Àíéèà òíàí, äéý ìàíçéà-áíéý çàóéíà, ìòíòóíòàòòòéè à
ìéðàòòéíí (ñòàðéèàéèíóòòéè) ýçóèà, èííèéèòòòòý àííéèòàéèííà áóéàò-«ààéèè».
Ìíè àíòòà-òòòý à ìíííàíí à ðàéèàééííóò òàéíòòò äéý ìàíçéà-áíéý çàéíòòàíàíéè
èç òéààòòéíà èèè ðòííéíàí ýçóèà, ñàííéðòòà. Ìðéíàðàòòé «òíàí àé-èà» à ìíííàíí
òíàòòë-àíëàý, ò. á. èàæààý áóéèà ìðàæààò ìàéè çàóé, ò-òí ýàéýàòíý àéàáíí
ìòèè-èàì ìò ìéòòííàííà ñòàòííàíéèíéíà ìèíííà.

Àíëè
íèìàíéò ìííàíéèíéíà ìèíííà («òóàìà àé-èà») óæà ìíéò-èèè èíàèðéèòò UNICÓDE è
óæà ñíçààí ìàéòò ìðéðàì ñ èííèéèçéíàéèàì ýòíàí ìèíííà (Windows, Microsoft
Office), òí äéý «òíàí àé-èà» ìòíòóíòàòòòò èíàèðéèà ìàéíòéòòò ñèìàíéíà à
ìíòòààòòòàèè ñ àòòòòéííóòòè ñòàíàòòòàè. Ìàíàéí ìíèà ààà ìà ðàçðàáíòàí
ìòéíòéí ààòòéèàéèííà ìèíííà èàè äéý «òíàí àé-èà», òàè è äéý «òóàìà àé-èà»
(òíòý ìàéàáà à Ëíòàðéàòà ìðéðàì, à èíòéðé ñíàéòòòòòý ýòéò ìòéíòéí äéý
ààòò àðàòòë-àíëèò ñèíòàí (<http://www.dusal.net/downloads/vertNote.rar>),
ìí èíòéðàý ìà èíòààðéðéíàáà à ñèíòàíò Microsoft Office). Áðòàé ìðéèàéíé
ýàéýàòíý òíàòòë-àíëèè ìòéíòéí ìàíëíàíéý ñéíà, ò. á. ñéíàà òéèíéðéíàéèííà à
ðàííéò ìàìýòéèàò òàè, èàè ìðéçéííèèèíó. Ñ ìàíé ñòéíííó, ýòé ìðàæààò òò
ðà-ù, èíòéðàý àòòéèàè à ìàòàíòàà (à ìíàáàíííòèò ýòé ààæíí äéý èèíàéèíòà), äéý
ìðéðàìèíòà æà ýòéò àííàéò ýàéýàòíý ìðéèàííóò ìðè ðàçðàáíòéà ìà ñéíàðéíé
ìííàà ðàíííçáàòàé ìðéðàì, ìííèéèèèò ìðéèààòò àíéèòà éíëë-àíòàí ààðàòòéíàí
ìàíëíàíéý òíàí èèè èííàí ñéíà.

Ðàáíòà ìí
ííçààíéò ýàéòòéííóò èíëèèèèè ñòàðéèàéèíóòòéèò ìèíííàííóò ìàìýòééíà ñíðýæàíà ñ
ðýàí òàéèò ìðéèè, èàè ìòíòóíòàèà àí ìàíòéýààí àðàìàéè ñèìàíéíà «òíàí àé-èà»

Āáááááá, 2004 Īēñũĩá ĩáĩáñóĩééá Ēáēĩũóēĩáĩ ōáĩñóáá Óááøé (XVIII á.). Óáēñēĩééá ĩēñáĩ. Ēçääĩéá óáēñóĩá, áááááĩéá, òðáĩñēéòáðáòēý, ĩáðááĩá ñĩ ñòáðĩéáēĩũóēĩáĩ ĩá ñĩáðáĩáĩĩúé ēáēĩũóēéé ýçúé, ñēĩááðũ Ā.Ā.Āáááááĩé. Ýēēñòá, 2004.

Ñóñáááá, 2003 Ñóñáááá Ā.Ā. Īēñũĩá Āpēē-ðáĩá è ááĩ ñĩáðáĩáĩĩéēĩá (1714–1724 āā.): ĩĩũò ēēĩááĩñĩóēĩēĩáē-āñēĩáĩ ēññēááĩááĩēý. Ýēēñòá, 2003.

×óĩàòĩá, 1983 ×óĩàòĩá Ā.Ī. Ñòáðĩēñũĩáĩĩúá ĩáĩýóĩééé ĒÍĒĒ ĒÓÝ // Īĩĩáĩēĩáááĩũá ēññēááĩááĩēý. Ýēēñòá, 1983. Ī. 116–131.

ßóĩĩóĩáá, 1996 ßóĩĩóĩáá Í.Ñ. Īéðáòñēéé ēēòáðáòóðĩúé ýçúé XVII ááēá. Ī., 1996.

Radnabhadra, 1959 Radnabhadra. Rabjamba Zay-a bandida-yin tuγuji saran-u genel kemekü ene metü bolai. Redigit Prof. Dr. Rinchen. Ulanbator, 1959.